

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 630 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjaye'vich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalendarovna, i.f.d., prof., TDIU ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriye'va Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	10
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarini tashkil etishning nazariy asoslari	18
Olim Murtazayev, Muydinov Olim Bekmurotovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	24
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari ...	27
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari	32
Aziz Zikriyoev	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari.....	40
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida).....	45
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari.....	50
Ibrohimov Boburmurotov Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozorida faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	55
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	63
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalarini innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	67
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	72
Kadrixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	77
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	84
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari.....	88
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedagogik metodlar yordamida amalga oshirish....	93
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari.....	98
Meliqulov G'ayrat Abdug'afforovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	105
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	

MINTAQAVIY TURIZMNING IQTISODIYOT RIVOJLANISHIGA TA'SIRI (O'ZBEKISTON TURISTIK XIZMATLAR BOZORI MISOLIDA)

D. B. O'roqova

I.f.f.d., Buxoro davlat universiteti Turizm va mehmonxona xo'jaligi
kafedrası dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada, O'zbekistonda turizm milliy iqtisodiyot sifatidagi shakllanish darajasi, turizmning milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi ustuvor yo'nalishlari, O'zbekistonda turizm infratuzilmasini rivojlantirish imkoniyatlari va turizm potentsialiga oid tahliliy ma'lumotlar keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: turizm eksporti, turizm hajmi, multiplikativ, davlat turizm infratuzilma, turistik hudud, turistik markaz, turizm resurslari, turizm salohiyati.

Abstract: This article presents the level of formation of tourism as a national economy in Uzbekistan, priority directions of tourism in the development of national economy, opportunities for the development of tourism infrastructure in Uzbekistan, as well as analytical information about the potential of tourism.

Key words: tourism export, tourism volume, multiplier, state tourism infrastructure, tourist zone, tourist center, tourist resources, tourism potential.

Аннотация: В данной статье представлены уровень становления туризма как национальной экономики в Узбекистане, приоритетные направления туризма в развитии национальной экономики, возможности развития туристической инфраструктуры в Узбекистане, а также аналитическая информация о потенциале туризма.

Ключевые слова: туристический экспорт, объем туризма, мультипликатор, государственная туристская инфраструктура, туристская зона, туристский центр, туристические ресурсы, туристический потенциал.

KIRISH

So'nggi yillarda davlatimiz rahbari tashabbusi bilan turizmni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilib, mavjud imkoniyat va salohiyatdan samarali foydalanish borasida zarur chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. "Turizmni rivojlantirish, sohaga investitsiyalar jalb etish, kadrlar salohiyatini oshirish bo'yicha kompleks choralar ko'rishimiz lozim. ...2025-yilda yurtimizga tashrif buyuradigan xorijiy sayyohlar sonini 7 mln. nafarga, turizm eksportidan keladigan yillik daromadni esa 2 mlrd. AQSH doll.ga etkazish" vazifalari belgilab berildi. Mazkur vazifalarni amalga oshirishda xizmat ko'rsatish sohasini innovatsion infratuzilmani shakllantirish va rivojlantirish asosida davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, xizmatlar ko'rsatish samaradorligini baholash uslubiyotini innovatsion o'zgarishlar ta'sirini hisobga olgan holda takomillashtirish, xizmatlar eksporti hajmini oshirish yuzasidan turli ssenariylarga asoslangan prognoz ko'rtatkichlari ishlab chiqish kabi yo'nalishlarda ilmiy tadqiqotlarni olib borish taqozo etiladi.

TADQIQOT USULLARI

Maqolada ilmiy abstraksionalash, tizimli yondashuv, gravitatsiya usuli, ko'p omilli regressiya, tahlil, induksiya va deduksiya, tadqiqot obyektlari va olingan natijalarni bayon qilish usullaridan foydalanilgan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Iqtisodiyotning o'ziga xos tarmog'i sifatida turizmning rivojlanishi mintaqa ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bandlik ko'rsatkichini ko'paytirishga xizmat qiluvchi, shuningdek, turdosh va induksiya sanoat va faoliyat sohaslarini faollashtiradigan, birlashtiruvchi majmui bo'g'in bo'lib xizmat

qiladi, ushbu sohada texnologik takomillashtirishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlar¹ Tukubayeva J., Bobushev T.S.² Shevchenko E.S.³ Sheresheva M.Y., Polyanskaya Y.Y.⁴ Danilenko N.N., Rubtsova N.V.⁵ mintaqaviy turizm hududiy va mahalliy sarguzashtlarni yengish, uyg'un dunyoni mustahkamlashda keng ufqlarni ochib beradi, Matyakubov U.R., Hayitboyev R., Sattarov A., Quadratov G.H., Pardayev M.Q., Ataboyev R., Soliyev A., Nazarov M., Qurbonov Sh.⁶, Xidirova G.R.⁷ iqtisodchi olimlar tomonidan tadqiq etilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Har qanday sharoitda, ayniqsa, o'tish davrida turizm infratuzilmasini rivojlantirishda davlat asosiy rol o'ynaydi. Deyarli barcha davlatlar milliy iqtisodiyotda turizm industriyasining ahamiyatini oshirishga harakat qilmoqda. Chunki turizm milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda quyidagi ustuvor yo'nalishlarga ega: mahalliy darajada malakali ishchi kuchi bilan ta'minlash manbai; bozorni shakllantirish mexanizmi va kapital qo'yilmalar oqimi; qurilish (mehmonxonalar, lagerlar va optik aloqa), transport (avtomobillar, avtobuslar, xalqaro standartlarga mos keladigan temir yo'l vagonlari, samolyotlar), shuningdek, xizmat ko'rsatish infratuzilmasi (yoqilg'i quyish shoxobchalari) kabi sohalarda yangi texnologiyalar va nou-xaularni joriy etish vositalari; milliy xalq hunarmandchiligini rivojlantirish vositalari; mamlakat va hududdagi siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy vaziyatni barqarorlashtirish omillari; tarixiy yodgorliklar va madaniy merosni saqlash usullari; davlatning valyuta daromadlarini samarali oshirish vositalari. Har qanday sharoitda, ayniqsa, o'tish davrida turizm infratuzilmasini rivojlantirishda davlat asosiy rol o'ynaydi. Deyarli barcha davlatlar milliy iqtisodiyotda turizm industriyasining ahamiyatini oshirishga harakat qilmoqda.

Chunki turizm milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda quyidagi ustuvor yo'nalishlarga ega:

- mahalliy darajada malakali ishchi kuchi bilan ta'minlash manbai;
- bozorni shakllantirish mexanizmi va kapital qo'yilmalar oqimi;
- qurilish (mehmonxonalar, lagerlar va optik aloqa), transport (avtomobillar, avtobuslar, xalqaro standartlarga mos keladigan temir yo'l vagonlari, samolyotlar), shuningdek, xizmat ko'rsatish infratuzilmasi (yoqilg'i quyish shoxobchalari) kabi sohalarda yangi texnologiyalar va nou-xaularni joriy etish vositalari;
- milliy xalq hunarmandchiligini rivojlantirish vositalari;
- mamlakat va hududdagi siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy vaziyatni barqarorlashtirish omillari;
- tarixiy yodgorliklar va madaniy merosni saqlash usullari;
- davlatning valyuta daromadlarini samarali oshirish vositalari.

Umuman olganda, davlat turizm infratuzilmasini rivojlantirish uchun o'zining huquqiy va iqtisodiy asoslarini yaratadi, ushbu soha uchun kadrlar tayyorlash masalasini tartibga soladi, viza tizimini soddalashtiradi, turizm mahsulotlari va an'anaviy tovarlar ishlab chiqarishni rag'batlantiradi.

O'zbekistonda turizm infratuzilmasini rivojlantirish haqida gapirar ekanmiz, biz mamlakatni asosiy turistik hududlarga bo'lish muhimligini ta'kidlaymiz. Bugungi kunda respublikada to'rtta asosiy turistik hudud mavjud: Farg'ona, Samarqand-Buxoro, Toshkent va Xorazm turistik zonalari. Farg'ona turistik hududi Farg'ona vodiysini qamrab oladi. Uning turizm resurslariga arxeologik qazishmalar va me'moriy yodgorliklar, qulay tabiiy sharoit, an'anaviy xalq hunarmandchiligi va san'ati mahsulotlari, sanoat va qishloq xo'jaligi majmualari kiradi. Bu yerda avtomobil va temir yo'llarning keng tarmog'ining mavjudligi ham Farg'ona viloyatidan turizm maqsadlarida foydalanish, uning butun hududida sayyohlik markazlari va dam olish maskanlarini joylashtirish imkonini beradi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi O'zbekiston hududlari tabiiy-iqlim resurslarini rekreatsiya va turizm nuqtai nazaridan kompleks baholashdan iborat. Bunda tabiiy-iqlim rekreatsion va turizm resurslarini aniqlash, ularni har tomonlama baholash mezonlarini ishlab chiqish va viloyatning qishloq ma'muriy tumanlari sharoitida qiyosiy geografik tahlil o'tkazish asosiy vazifalardan hisoblanadi.

Ishda xorijlik va mamlakatimiz olimlarining rekreatsion geografiyaga oid ilmiy ishlari, viloyatlar ekologiya, o'rmon xo'jaligi va statistika viloyat boshqarmalari ma'lumotlaridan foydalanilgan. Ishda statistik, kartografik, qiyosiy geografik, ball va boshqalar kabi tadqiqot usullaridan foydalanilgan.

Mintaqaning rekreatsion va turistik resurs salohiyatini baholashda tabiiy landshaftlar, ularning ekologik holati va jozibadorligi, turizm va rekreatsiyani rivojlantirishdan potensial iqtisodiy foyda hisobga olinadi.

1 Тукубаева Ж., Бобушев Т.С. Развитие туристского потенциала как форма устойчивого развития местных сообществ // Актуальные вопросы современной науки. - 2015. - № 43. - с. 29-38.

2 Ускова Т.В., Копасова С.С. Устойчивое развитие региона: от концептуальных основ к практическим результатам // Экономические и социальные перемены в регионе: факты, тенденции, прогноз. - 2008. - № 3(43). - с. 21-31.

3 Шевченко Е.С. Теоретические аспекты разработки программы организации событийного туризма в регионе // Белгородский экономический вестник. - 2015. - № 4(80). - с. 252-276.

4 Шерешева М.Ю., Полянская Е.Е. Развитие гостиничного бизнеса в регионах России // Финансы и кредит. - 2015. - № 2(674). - с. 36-47.

5 Danilenko N.N., Rubtsova N.V. (2013). Turizm i ustoychivoe razvitie regiona: sotsialnyy i institutsionalnyy aspekty [Tourism and sustainable development of the region: social and institutional aspects] Irkutsk: Izd-vo BGUEP. (in Russian).

6 Soliyev A., Nazarov M., Qurbonov Sh. O'zbekiston hududlari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi. Toshkent. Mumtoz so'z. 2010-y. 196 b.

7 Xidirova G.R. Mintaqa atamasining talqini va mintaqaviy turizm. // Iqtisodiyot va ta'lim., № 6, 2015. – B. 82-86.

Umuman olganda, davlat turizm infratuzilmasini rivojlantirish uchun o'zining huquqiy va iqtisodiy asoslarini yaratadi, ushbu soha uchun kadrlar tayyorlash masalasini tartibga soladi, viza tizimini soddalashtiradi, turizm mahsulotlari va an'anaviy tovarlar ishlab chiqarishni rag'batlantiradi.

O'zbekistonda turizm infratuzilmasini rivojlantirish haqida gapirar ekanmiz, biz mamlakatni asosiy turistik hududlarga bo'lish muhimligini ta'kidlaymiz. Bugungi kunda respublikada to'rtta asosiy turistik hudud mavjud: Farg'ona, Samarqand-Buxoro, Toshkent va Xorazm turistik zonalarini. Farg'ona turistik hududi Farg'ona vodiysini qamrab oladi. Uning turizm resurslariga arxeologik qazishmalar va me'moriy yodgorliklar, qulay tabiiy sharoit, an'anaviy xalq hunarmandchiligi va san'ati mahsulotlari, sanoat va qishloq xo'jaligi majmualari kiradi. Bu yerda avtomobil va temir yo'llarning keng tarmog'ining mavjudligi ham Farg'ona viloyatidan turizm maqsadlarida foydalanish, uning butun hududida sayyohlik markazlari va dam olish maskanlarini joylashtirish imkonini beradi.

Toshkentning turistik hududi turizmning barcha turlarini yanada rivojlantirish uchun universal imkoniyatlarga ega. Ushbu sayyohlik hududidagi madaniy yodgorliklar, poytaxt viloyatidagi zamonaviy hayot, qurilishlar, yangi shahar va qishloqlar, zamonaviy madaniyat, tabiat, hududning boy landshafti, rang-barang o'simlik va hayvonot dunyosi uning e'tiborini tortayotgan muhim omil bo'lmoqda. Avtomobil va temir yo'llar tarmog'i Toshkent turizm mintaqasining turistik markazlarini bog'lab, shahar atrofi temir yo'l va avtomobil turizmini rivojlantirish imkonini beradi. Samarqand-Buxoro turistik hududiga Samarqand, Buxoro va Navoiy viloyatlari kiradi. Samarqand va Buxorodagi dunyoga mashhur me'moriy obidalar bu hududda turizmni rivojlantirishga asos bo'lmoqda. Bundan tashqari, Zarafshon daryosi orqali o'tuvchi temir yo'l va Zarafshon tog' tizimi orqali o'tib bo'lmaydigan keng polosali avtomobil yo'llari, yaxshi yo'nalishlar hududda turizmni rivojlantirish uchun nihoyatda qulay omil bo'lmoqda. Xorazm sayyohlik hududining salohiyati, asosan, Xiva Ichan Qo'lining dunyoda tengi yo'q boy tarixiy va me'moriy yodgorliklariga asoslanadi. Mavjud turistik hududlar bilan bir qatorda yanada istiqbolli hududlar bor, ular Jizzax, Qarshi- Termiz va O'rta Qoraqalpog'istondir. Kelajakda ushbu hududlarda mavjud imkoniyatlarning rivojlanishi mamlakatimizda turizm xizmatlari bozorining yanada kengayishiga olib kelishi mumkin.

1-jadval: O'zbekiston viloyatlari hududining tabiiy-iqlim sharoitining qulayligi

O'zbekiston viloyati	Iqlim xususiyatlari	Havoning namligi	Tabiiy resurslarning mavjudligi	Ekologik holat	Infratuzilmalar
Qoraqalpog'iston Respublikasi	eng qulay sharoitlar	qisman qulay shartlar	eng qulay sharoitlar	- nam joylar - 1,3-1,0;	eng qulay sharoitlar
Andijon	eng qulay sharoitlar	eng qulay sharoitlar	eng qulay sharoitlar	nam joylar - 1,3-1,0;	eng qulay sharoitlar
Jizzax	qisman qulay shartlar	qisman qulay shartlar	eng qulay sharoitlar	nam joylar - 1,3-1,0;	qisman qulay shartlar
Qashqadaryo	qisman qulay shartlar	eng qulay sharoitlar	eng qulay sharoitlar	nam joylar - 1,3-1,0;	eng qulay sharoitlar
Navoiy	qisman qulay shartlar	eng qulay sharoitlar	eng qulay sharoitlar	o'rtacha qurg'oqchil hududlar - 1,0-0,7	eng qulay sharoitlar
Namangan	qisman qulay shartlar	eng qulay sharoitlar	qisman qulay shartlar	o'rtacha qurg'oqchil hududlar - 1,0-0,7	eng qulay sharoitlar
Samarqand	juda qulay shartlar	eng qulay sharoitlar	juda qulay shartlar	nam joylar - 1,3-1,0;	eng qulay sharoitlar
Sirdaryo	qisman qulay shartlar	qisman qulay shartlar	qisman qulay shartlar	nam joylar - 1,3-1,0;	qisman qulay shartlar
Surxondaryo	qisman qulay shartlar	qisman qulay shartlar	qisman qulay shartlar	o'rtacha qurg'oqchil hududlar - 1,0-0,7	eng qulay sharoitlar
Toshkent	eng qulay sharoitlar	eng qulay sharoitlar	eng qulay sharoitlar	Maksimal ball - 5 ball.	eng qulay sharoitlar
Farg'ona	eng qulay sharoitlar	eng qulay sharoitlar	eng qulay sharoitlar	nam joylar - 1,3-1,0;	eng qulay sharoitlar
Xorazm	eng qulay sharoitlar	qisman qulay shartlar	eng qulay sharoitlar	o'rtacha qurg'oqchil hududlar - 1,0-0,7	eng qulay sharoitlar
Toshkent sh	eng qulay sharoitlar	eng qulay sharoitlar	qisman qulay shartlar	nam joylar - 1,3-1,0;	eng qulay sharoitlar

Jadval muallif tomonidan tuzilgan. *Reyting shkalasi (iqlimning jiddiylik indeksi, S): $S \leq 2.0$ uchun 2 ball; $2,1 \leq S \leq 2,7$ uchun 1 ball; $2,8 \leq S$ uchun 0 ball. Maksimal ball - 2 ball.*

Hamda tabiiy holatini Baholash shkalasi:

- 5 ball - eng nam joylar - 1,6-1,3;
- 4 ball - nam joylar - 1,3-1,0;
- 3 ball - o'rtacha qurg'oqchil hududlar - 1,0-0,7;
- 2 ball - qurg'oqchil hududlar - 0,7-0,4;
- 1 ball - quruq joylar. Maksimal ball - 5 ball.

Ushbu jadvalda o'z navbatida, tashkiliy-texnologik omil to'g'ri hisobga olinganini dalolat beradi, biroq beqaror tabiiy-iqlim sharoitlari ayrim viloyatlarda turistik oqimni oshirishga yordam bermayapti. Kalendar yilida turistik hududlarda mavsum davri uchun yog'ingarchilik hajmi yuqori bo'lsa ham tendentsiyali ortib borayotgan havo haroratini qoplaymaydi.

2-jadval: O'zbekistonning balneologik resurslari va imkoniyatlari mavjud bo'lgan hududlari :

	Mintaqaning balneologik resurslari	Baholash shkalasi
Toshkent viloyati	Shifobaxsh termal suvli mineral buloqlar, balneoterapiyaga ega sanatoriylar va kurortlar.	eng qulay sharoitlar
Namangan viloyati	Noyob shifobaxsh xususiyatlarga ega mineral buloqlar, sanatoriylar va tibbiyot markazlari.	eng qulay sharoitlar
Samarqand viloyati	Mineral suvli shifobaxsh buloqlar, balneoterapiya muolajalari o'tkaziladigan kurortlar va tibbiy xizmatlar.	juda qulay sharoitlar
Farg'ona viloyati	Terapevtik loy va mineral suv buloqlari bo'lgan balneologik kurortlar.	juda qulay sharoitlar
Buxoro viloyati	Mineral suvli shifobaxsh buloqlar, balneoterapiya va tibbiy xizmat ko'rsatadigan sanatoriylar.	qisman qulay sharoitlar
Xorazm viloyati	Shifobaxsh suvli mineral buloqlar, sanatoriylar va balneoterapiya va dam olish uchun kurortlar.	shartli ravishda qulay sharoitlar

Jadval muallif tomonidan tuzilgan*

Reyting shkalasi:

- 5 ball – eng qulay sharoitlar;
- 4 ball - juda qulay sharoitlar;
- 3 ball - qulay sharoitlar;
- 2 ball - qisman qulay sharoitlar;
- 1 ball - shartli ravishda qulay sharoitlar

O'zbekistonning ushbu hududlari tabiiy balneologik resurslardan foydalangan holda8 terapevtik dam olish uchun turli imkoniyatlar yaratadi . turizm va dam olish . Alohida muhofaza etiladigan tabiiy hududlarning imkoniyatlarini baholash uchun quyidagi formuladan foydalaniladi:

$$T = v * U + v * Z + v * Zp + v * Zm + v * Pp + v * Pm,$$

bu yerda T - alohida muhofaza etiladigan tabiiy hududlar salohiyati;

U - milliy bog';

Z - zaxira;

Zp - davlat ahamiyatiga ega qo'riqxonalar;

Zm – mahalliy zaxira;

Pp – respublika ahamiyatiga molik tabiat yodgorligi;

Pm – mahalliy ahamiyatga molik tabiat yodgorligi;

v - og'irliklar. Alohida muhofaza etiladigan tabiiy hududlarning ma'muriy maqomiga muvofiq $1 < v$ oralig'ida bo'lgan og'irliklar qabul qilinadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston hududlari tabiiy majmualariga turistik yuklama mavsum, aniq joylarning ommabopligi, infratuzilmaning mavjudligi va tabiiy obyektlarning jozibadorligi kabi ko'plab omillarga qarab o'zgarishi mumkin va bir qancha takliflar mavjud:

- Mavsumiy davrda ba'zi tabiiy shakllangan yodgorliklar yilning ma'lum vaqtlarida ko'proq sayyohlarni jalb qilishi imkoniyati mavjud. Mintaqalardan Qashqadaryo-Surxandaryodagi tog'li hududlar yozda alpinistlar va tog' sayyohlari uchun dasturlar shakllantirish mumkin, Buxoro-Navoiy, Xorazm hamda Qaraqolpozdiston mintaqalari cho'l hududlarida esa bahorda yoki kuzda harorat qulayroq bo'lganda sayyohlarni jalb qilishi mumkin.
- Mintaqalar turistik salohiyat bo'yicha integratsiyalashuvi natijasida Infratuzilma va xizmatlarni rivojlantirish.
- Xalqaro doirada turizm yarmarkalari hamda ko'rgazmalari va tadbirlarida ishtirok etish, shuningdek, turistik marshrutlar va dasturlarni ishlab chiqish kerak.
- Atrof-muhitni saqlashga qaratilgan barqaror turizm, ekologik toza sayohatga qiziqqan sayyohlarga xos tur marshurtlar shakllantirish kerak
- Mintaqa hududlarida ekologik muvozanatni saqlash. Turizm faoliyatining tabiiy resurslarga tabiatga salbiy ta'sirini oldini olish to'grisida yo'l xarita shakllantirish kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Fatilloyevna R. G., Bahridinovna U. D. THE ECONOMIC IMPORTANCE OF NATIONAL CRAFTS IN THE DEVELOPMENT OF TOURISM //Academy. – 2021. – №. 1 (64). – С. 52-54.
2. Bahridinovna U. D. Development of the Service Sector: A Comparative Analysis of National and Foreign Practices //” ONLINE-CONFERENCES” PLATFORM. – 2021. – С. 222-228.
3. Bahridinovna U. D. DEVELOPMENT TRENDS SERVICE RENDERING IN UZBEKISTAN.
4. Bahridinovna U. D. Independent researcher Bukhara State University.
5. Bahridinovna U. D. FOREIGN PRACTICES OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE SERVICE SPHERE.
6. Урокова Д., Акрамова Н. SCRUM: ГИБКИЙ ПОДХОД К УПРАВЛЕНИЮ ПРОЕКТАМИ СФЕРА ТУРИЗМА //Talqin va tadqiqotlar. – 2023. – Т. 1. – №. 1.
7. Baxriddinovna O. D. TURIZM XIZMATLAR BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNING MOHIYATI //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 16. – №. 2. – С. 158-163.
8. Baxriddinovna O. D., Avazovna A. M. A COMPARATIVE ANALYSIS OF KPIS FOR SUSTAINABILITY IN DIFFERENT SECTORS //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 26. – №. 2. – С. 3-11.